

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

№10-SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, OKTABR

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU, “Marketing” kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NamDTU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU “Marketing” kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrayevich, i.f.d., prof., TDIU, Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU, Departament boshlig'i;

Musheva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI, “Marketing” kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU, “Innovatsion menejment” kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU, “Axborot texnologiyalari” kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., NamDTU, “Menejment” kafedrasini mudiri, dotsent;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, “Yashil iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori;

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori;

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU, Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muvini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti O'quv ishlari bo'yicha prorektor;

Abduxayidov Abdumalik Maxkamovich, i.f.d., TDIU, “Turizm va servis” kafedrasini professori;

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU, “Biznes boshqaruvi va logistika” kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University “Iqtisodiyot” fakulteti dekani, professor;

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU, “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU, Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU, Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Boltaev Umidjon Talant o'g'li, i.f.f.d., PhD., Toshkent arxitektura qurilish instituti “Iqtisodiyot va ko'chmas mulkni boshqarish” kafedrasini dotsenti;

Bayxonov Bahodirjon Tursunbayevich, i.f.n., DSc, NamDTU, “Menejment” kafedrasini dotsenti;

Pardayev Sherzod Xolmurodovich, i.f.f.d., PhD., TDIU, “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsenti;

Beknazarov Behzod Baxtiyor o'g'li, PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsent v.b.

Elektron nashr 661 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 31-oktabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

MINTAQALAR RIVOJLANISHINING IMIJ YARATISHGA ASOSLAGAN NAZARIYALARI.....	7
Duschanov Alisher Sherzod o‘g‘li	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА: СЕЗОННОСТЬ И МИНИМИЗАЦИЯ ЕГО НЕГАТИВНОГО ВЛИЯНИЯ	14
Муминов Нозим Гаффарович, Қодирзода Фазлиддин Садриддин, Гусейнов Хафиз Фехруз Оғлу, Хубони Сорбон	
О‘ЗBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSION PORTFELNI BOSHQARISHNING SAMARALI TIZIMINI JORIY ETISH.....	21
Madrimov Shuhrat Bahodir o‘g‘li	
О‘ZBEKISTONDA TERICHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	28
Kadirova Maraljan Matyakubovna	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATI NATIJADORLIGI VA UNI SAMARALI BOSHQARISH.....	38
Muminov Dilmurod To‘xtasinovich	
О‘ZBEKISTONDA ALKOGOL VA TAMAKI MAHSULOTLARI UCHUN AKSIZ SOLIG‘I BIRXILLASHTIRILGAN STAVKALARINING SANOAT KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI	45
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro‘zumurat o‘g‘li, Otabekov Otajon G‘ayrat o‘g‘li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
SANOAT INFRATUZILMASINING ASOSIY KOMPONENTLARI VA ULARNI BOSHQARISH HAMDA OPTIMALLASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	51
Rasulov Jamshid Karimovich	
О‘ZBEKISTONDA BIG DATA VA SUN‘IY INTELLEKT (AI) YORDAMIDA TO‘QIMACHILIK KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
THE ROLE OF AGRICULTURE IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY	66
Saurova Inobat Ikramovna, Kadirbergenova Shaydo Umirbekovna	
О‘ZBEKISTON QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENT STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	73
Temirov Azizbek Voit o‘g‘li	
UZUMCHILIK SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLAR VA ULARNING TAHLILI	87
Tursunov To‘lqin Jo‘raqulovich	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARIDAN FOYDALANISH	98
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
KREATIV IQTISODIYOTNI VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	104
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
О‘ZBEKISTON HUDUDLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALANISH DARAJASI TAHLIL QILISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Ibragimov Bahrom Bahodirovich	
IPAKCHILIK KORXONALARDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISH MODELLARINI ISHLAB CHIQISH.....	117
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	124
Alimov Muhammadbobur Ibragimjonovich	
ВНЕДРЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ «УМНОГО ГОРОДА» В УПРАВЛЕНИЕ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ	131
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли	

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	141
Ортикхужаева Юлдуз Азатовна	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH USTUVOR MASALALARI.....	151
Aliev Yashnarjon Egamberdievich	
RESURS TEJAMKOR QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TARMOQ SAMARADORLIGI.....	157
Allasugirov Nurmuxammed Baxtiyarovich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING ASSORTIMENT SIYOSATI VA UNI BOSHQARISHGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	163
Boboxo'jayev Baxtiyor Nazirxo'jayevich	
QURILISH SANOATI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING MOHIYATI VA SHART-SHAROITLARI.....	170
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA MASHINAVIY O'RGANISH USULLARI ORQALI TALABNI TAHLIL QILISHGA USLUBIY YONDASHULAR.....	182
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.....	189
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSİYALARDAN UNUMLI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	198
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALAR EKSPORT SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	207
Karrieva Yakutjan Karimovna	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	214
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
FRANCHAYZING VA KLASSTER YONDASHUVI SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI.....	225
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ELEKTRON TIJORATDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	231
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA MEZONLARI.....	238
Sharipov Rasulbek Siddiqovich	
PARKENT TUMANIDA OLTIN BEL TOG' KURORTINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	246
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Fatema Nabizada Javid	
MINTAQADA KLASSTERLARNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MODELLARNI QO'LLASH MASALALARI.....	260
Kadirov San'at Yuldashevich	
AGROKLASSTERLARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH KO'RSATKICHLARINI BAHOLASH.....	266
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNES MODELLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	273
Saatova Lolakhon Ergashevna	
HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA'SIRINI BAHOLASH.....	281
Salayeva Lobar Ulug'bek qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH OMILLARI.....	290
To'rayev Sardorbek To'rayevich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI.....	297
Turayev Og'abek Kaxramonovich	

TRANSFORMATSION IQTISODIY RIVOJLANISHDA SHAHAR BOSHQARUVINING YANGI MODELI SIFATIDA URGANCH TAJRIBASI	305
Radjabov Bunyod Madirimovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY PUL OQIMLARI VA STRATEGIK MARKETING INTEGRATSIYASI.....	312
Masharipova Shahlo Adambaevna	
EKSPORT FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH JARAYONIDA MOLIVAVIY MEXANIZMLARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI	320
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI MARKETING TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH JARAYONIDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	328
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	336
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SUN'IY INTELLEKT VA ANALITIK PLATFORMALAR YORDAMIDA RAQAMLI MARKETING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	345
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
BARQAROR MAHALLANI REJALASHTIRISHDA AQLLI MAHALLA TIZIMI IMKONIYATLARI.....	356
Qulmatova Sayyora Safarovna	
OLIY TALIMGA TALABALARNI JALB ETISHNING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI	362
Isamuxametov Shukurullo Asatullayevich	
BANK MENEJMENTIDA MIJOZLAR BILAN MUNOSABATLARNI BOSHQARISH (CRM) TIZIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	369
Kuliev Naim Xalimovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM TASHKILOTLARINING IJTIMOY TARMOQLARDAGI REYTINGINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	382
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
MINTAQAVIY XIZMATLAR SOHASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH VA MENEJMENT SIFATINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	388
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
FRANCHAYZING BRENDLARI UCHUN "BRENDLUK" KONSEPSIYASINING ILMIY ASOSLARI VA AMALIY NATIJALARI.....	399
Xodjayev Anvar Rasulovich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	410
Turayev Og'abek	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRI	418
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING TASHQI SAVDO FAOLIYATIGA BANKLAR TOMONIDAN HISOB-KITOB XIZMATI KO'RSATISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	427
Ibodullayeva Ma'rifat To'liqin qizi	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA MEXNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	436
Yusupova Dildora Turadjanovna, Musayev Shavkatjon Kayumjonovich	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Jumayev Shuxrat	
IMPROVING CONSUMER RIGHTS PROTECTION MECHANISMS IN UZBEKISTAN'S AUTOMOBILE DELIVERY SYSTEM: LEGAL FRAMEWORKS AND DIGITAL TRANSFORMATION DIRECTIONS	450
Raupov Abdurahmon Ilhomovich	
АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК КАРАКАЛПАКСТАНА	457
Хошимова Камилла Навфал кизи	
ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA LEAN MENEJMENT TAMOIYILLARI.....	473
Bakayeva Mohira Axrorovna	

TURIZMDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING AMALIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	484
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH..	498
Djumanov Sayitmurod Alimbekovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF BANK ASSET MANAGEMENT: LESSONS FROM THE EU DIGITAL FINANCE STRATEGY FOR UZBEKISTAN (JEAN MONNET MODULE)	505
Shirnova Shokhsanam	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	511
С. Х. Халиков	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ: ТЕНДЕНЦИИ, СТРУКТУРА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ (ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА)	518
Кайыбеков Парухат Коньсбаевич	
BANK SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: FINTECH YECHIMLARI VA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH INNOVATSIYALARI.....	525
Rasulov Nuriddin Abdullayevich, Axmedova Nodira Abdurashid qizi	
UZUM YETISHTIRUVCHI KICHIK VA O'RTA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH UCHUN INNOVATSION RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI.....	530
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
IQTISODIYOTGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	541
Mamatkulova Nadira Makkamovna	
YASHIL IQTISODIYOTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR (FINTECH) ORQALI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	555
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA 2026-YILGA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISHLAB CHIQLIGAN TAKLIFLAR.....	564
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
SAVDO-MAMLAKAT IQTISODIYOTI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRUVCHI MUHIM OMIL	575
Soliyev Axmadjon	
TASHABBUSLI BYUDJET LOYIHASNINING MOLIYALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI	583
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH	591
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARIDA TURAR-JOY KO'CHMAS MULK BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	601
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOT TUZISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	610
Avazov Ixom Ravshanovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	618
С.Х. Халиков	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLARGA MOLIYAVIY YORDAM KO'PAYTIRISH	625
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	631
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT OPERATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING AQSH TAJRIBASI	642
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	653
Ochilov Akram Odilovich, Xasanova Aziza Ikromovna	

BARQAROR MAHALLANI REJALASHTIRISHDA AQLLI MAHALLA TIZIMI IMKONIYATLARI

Qulmatova Sayyora Safarovna

Raqamli iqtisodiyot kafedrası dotsenti, PhD.

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Aqlli mahalla” tizimi konsepsiyasi va uning raqamli texnologiyalariga asoslangan boshqaruv imkoniyatlari tahlil qilinadi. Mahalla darajasida raqamli infratuzilma, sun’iy intellekt, IoT (Internet of Things) va ma’lumotlar tahlili (Big Data Analytics) yechimlarini joriy etish orqali ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirish, aholining hayot sifati va xavfsizligini ta’minlash masalalari yoritilgan. Maqolada “Aqlli mahalla” tizimi orqali aholining ehtiyojlariga moslashtirilgan boshqaruv, onlayn murojaatlar, resurslardan oqilona foydalanish, ekologik monitoring, bandlik va ijtimoiy yordam ko’rsatish jarayonlarining avtomatlashtirilishi bo’yicha tajriba va tavsiyalar keltiriladi.

Shuningdek, tadqiqotda “Aqlli mahalla samaradorlik indeksi (SMEI)” tushunchasi ishlab chiqiladi. Model asosida mahalla darajasidagi ishlab chiqarish, iste’mol, infratuzilma, bandlik va ekologik ko’rsatkichlar o’rtasidagi o’zaro bog’liqlik tahlil etilgan.

Kalit so’zlar: Aqlli mahalla, raqamli iqtisodiyot, sun’iy intellekt, IoT, Big Data, boshqaruv samaradorligi, Smart City, mahalla indeksi.

Аннотация

В данной статье анализируется концепция системы «Умный махалля» и её управленческие возможности на основе цифровых технологий. Рассмотрены вопросы повышения эффективности социальных услуг, обеспечения качества и безопасности жизни населения посредством внедрения цифровой инфраструктуры, искусственного интеллекта, Интернета вещей (IoT) и аналитики больших данных (Big Data Analytics) на уровне махалли. В статье представлены опыт и рекомендации по внедрению системы «Умный махалля» для адаптивного управления потребностями населения, обработки онлайн-обращений, рационального использования ресурсов, экологического мониторинга, автоматизации процессов занятости и оказания социальной помощи.

Кроме того, в исследовании разработано понятие «Индекс эффективности умного махалли» (Smart Mahalla Efficiency Index — SMEI). На основе модели проанализированы взаимосвязи между показателями производства, потребления, инфраструктуры, занятости и экологии на уровне махалли.

Ключевые слова: Умный махалля, цифровая экономика, искусственный интеллект, IoT, большие данные, эффективность управления, умный город, индекс махалли.

Abstract

This article analyzes the concept of the “Smart Mahalla” system and its management capabilities based on digital technologies. It explores the enhancement of social service efficiency, improvement of residents’ quality of life, and safety

assurance through the implementation of digital infrastructure, artificial intelligence, the Internet of Things (IoT), and Big Data Analytics at the community (mahalla) level. The paper presents practical experiences and recommendations on introducing the “Smart Mahalla” system for adaptive community management, online citizen engagement, rational resource use, environmental monitoring, and the automation of employment and social assistance processes.

In addition, the study introduces the concept of the “Smart Mahalla Efficiency Index (SMEI).” The model analyzes the interrelationships between production, consumption, infrastructure, employment, and environmental indicators at the mahalla level.

Keywords: Smart Mahalla, digital economy, artificial intelligence, IoT, Big Data, management efficiency, Smart City, Mahalla Index.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 16-sentabr PQ–286-son “Respublikaning hudud, soha va tarmoqlarida raqamli texnologiyalar joriy etilishini jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarorida “Raqamli hukumat” dasturi doirasida 41 ta ustuvor loyihani ishga tushirish, elektron davlat xizmatlari ulushini 70 foizga yetkazish tizimni 2025–2026-yillarda rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri etib belgilandi [1]. Mahalla tuzilmasini takomillashtirish aqlli mahalla modelini joriy etish orqali turmush darajasini yaxshilash, uni qulayroq qilish va aholining hayot sifatini yaxshilashga olib keladi.

Mahalla — jamiyatning mikro ijtimoiy birligi sifatida ijtimoiy-iqtisodiy hayot, boshqaruv va fuqarolar bilan muloqotning markazi bo‘lib xizmat qiladi [2]. Bunda aqlli va rivojlanish bosqichlarida mahallalar nazariy jihatdan ma‘lum bir makonga ega va aholisi o‘rtasida hech qanday tafovut va kamchiliklarsiz kuchli ijtimoiy aloqaga ega bo‘lgan hududni yaratishga tayangan holda aqlli yashash muhirlari asosiy o‘rinda turadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Aqlli mahalla uylar, atrof-muhit bilan o‘zaro munosabatini yaxshilaydigan texnologiyaga asoslangan yechimlarning butun ekotizimini o‘z ichiga oladi. Aqlli mahalla konsepsiyasi qurilgan muhitning asosiy birligi sifatida samarali mahallani tashkil qilishdan boshlanadi [2]. Bundan tashqari aqlli mahalla tizimi mahalla darajasida qulayliklar yaratilishni tashkil qilish usuliga aylantiradi [3]. Barqaror mahalla - bu yuqori turmush darajasini ta‘minlovchi hamda qo‘riqlanadigan, har tomonlama rejalashtirilgan, qurilgan va boshqariladigan, hamma uchun teng imkoniyatlar va yuqori xizmatlarni ta‘minlaydigan, jamiyat va tegishlilik tuyg‘usiga ega hududdir. Barqaror mahalla komponenti har bir jamoaning ehtiyojlariga qarab o‘zgarishi mumkin; biroq, yashil mahalla g‘oyasi barqarorlikning turli standartlari va ko‘rsatkichlariga e‘tibor qaratish orqali ijtimoiy va ekologik darajada barqaror tanaga erishishni ko‘zlaydi [4]. Barqaror hudud shunchaki chegaralari belgilangan hudud emas, balki aholiga o‘zlarining kundalik ishlarini bajarish, bir-birlari va atroflari bilan muloqot qilish imkonini beruvchi o‘ziga xos xususiyat va funksiyaga ega bo‘lgan

hududdir. U yurishning yuqori darajasini ta'minlaydi, odamlarni atrof-muhit bilan bog'laydi, ijtimoiy o'zaro ta'sir va jamiyatning barqarorligini oshiradi, iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy sharoitlarni yaxshilaydi [5].

Barqaror mahallani rejalashtirish mahalla boshqaruvi va barqaror rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liq bo'lib, ularning o'zaro ta'sirini uch soha o'rtasida institutsional ustunlikning umumiy xususiyati, mahallani rejalashtirish amaliyoti uchun institutsional to'siqlarni aniqlashning ahamiyati katta ahamiyatga ega.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning maqsadi — “Aqlli mahalla” tizimining imkoniyatlarini o'rganish, uni yaratishda IoT, sun'iy intellekt (AI), va Big Data texnologiyalaridan foydalanish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun innovatsion model ishlab chiqishdan iborat. Aqlli mahalla - energiya samaradorligi, ulanish, xavfsizlik va qulaylikni oshirish uchun ilg'or texnologiyalarni birlashtirgan turar joy hamjamiyati. Bu mahallalar xavfsizroq, samaraliroq va ekologik toza yashash muhitini yaratish uchun avtomatlashgan aqlli uy, qayta tiklanadigan energiya, IoT (Internet of Things) qurilmalari va aqlli infratuzilmalardan foydalanadi. Aqlli mahallalar energiya iste'moli va operatsion xarajatlarni kamaytirish bilan birga aholining hayot sifatini yaxshilash uchun mo'ljallangan. Ishlab chiquvchilar va texnologiya kompaniyalari mahallalarni qamrab oladigan aqlli texnologiyalarni boshidanoq yaratish uchun birgalikda ishlayotganda. Aqlli mahallada aholiga yorug'lik, isitish, sovitish, xavfsizlik va maishiy texnika vositalarini smartfon yoki ovozi bilan buyruq orqali boshqarish imkonini beruvchi ilg'or avtomatlashtirilgan tizimlar bilan jihozlangan uylar joylashgan. Aqlli mahalla tizimida ko'pincha barqarorlik va energiya samaradorligiga e'tibor qaratadi.

Aqlli mahallaning asosiy jihatlari sifatida yaxshi muloqot, foydalanuvchilarning o'zaro ta'siri, samarali tarzda ma'lumotlarni yig'ish va tarqatish, hamkorlikning yangi shakllarini ishlab chiqish kiradi [5].

TAHLIL VA NATIJALAR

Mahalliy hukumatlar barqarorlik muammolariga javob beruvchi siyosatni ishlab chiqish va amalga oshirishda faolroq va tashabbuskor bo'lishdi, jamiyat resurslarini samarali barqaror rivojlantirishga va ularga yuqori darajada resurslarni boshqarish va xizmatlarni ko'rsatishni yaxshilashga erishdilar. Shunday qilib, aqlli mahallani rejalashtirish mahallaning barqaror rivojlanishini institutsional ravishda rag'batlantirish maqsadida mahalliy avtonomiyalarni faollashtirish uchun mustahkam poydevor yaratishi mumkin [8].

Aqlli mahallaning o'ziga xos xususiyati uning samaradorligi va qulayligini yaxshilaydigan o'zaro bog'langan infratuzilmasidir.

- Aqlli boshqaruv sifatida sun'iy intellekt asosida ishlaydigan svetoforlar, aqlli piyodalar o'tish joylari va tirbandlikni nazorat qiluvchi sensorlar transport oqimi va piyodalar xavfsizligini optimallashtiradi.

- Bog'langan ko'cha chiroqlari yorug'likni faoliyat va kun vaqtiga qarab sozlaydi, energiya isrofini kamaytiradi.

- Aqlli mahallalarda Wi-Fi va 5G ulanishi yuqori tezlikdagi internetga ulanish ustuvor vazifa bo'lib, aholining aloqada bo'lishini ta'minlaydi.

- Aqlli suv tizimlarida dala va tuproq hamda o'simliklarga quyilgan sensorlar va avtomatlashtirilgan sug'orish tizimlari suvni tejashga yordam beradi.

Barqaror mahallada aholi, ularning jamiyat tuyg'usi va ijtimoiy kapital asosiy rol o'ynaydi. Transport uchun samarali ko'cha tarmog'i, shaxsiy transport vositalari, jamoat transporti va piyodalar va velosipedchilar uchun yo'llarni ta'minlashga qaratilgan. U ruxsat etilgan turli harakat tezligiga qarab, asosiy yo'llar va turar-joy ko'chalari bilan ko'cha tartibini o'z ichiga oladi. Mahalla ko'chalarni loyihalash quyidagilarga imkon beradigan tarzda amalga oshirilishi kerak.

- Ko'chalarda piyodalar va velosipedlar uchun yetarli infratuzilma mavjud.
- Yangilangan jamoat xizmatini qo'llab-quvvatlaydi..
- Shaxsiy transport vositalaridan foydalanish va to'xtash joylarini qisqartirish, jamoat transportidan foydalanishni darajasini oshiradi.

- Ijtimoiy tenglikka imkon beradi.
- Ko'proq bo'sh hududlarni qo'llab-quvvatlaydi.
- Energiyani tejash va ifloslanishni kamaytiradi. Turar-joy, savdo, sanoat, ofis yoki boshqa joylardan foydalanishni talab qiladi. Bir mahallada bir nechta funksiyalar birlashganda iqtisodiy va turar-joy faoliyati yaxshi bog'langan bo'lishi kerak.

- Mahalliy ish o'rinlarini yaratish mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishda asosiy o'rin tutadi.

- Avtomobillarga qaramlikni kamaytiradi, piyodalar va velosipedchilar harakatini rag'batlantirish kerak.

Aqlli mahallalardagi uylar ilg'or texnologiyalari, energiya samaradorligi va xavfsizlik xususiyatlari, energiyani tejaydigan asboblardan va quyosh panellari orqali kommunal to'lovlarni kamaytiradi, aqlli qulflar va kuzatuvlar bilan yaxshilangan xavfsizlik taklif qiladi, avtomatlashtirilgan tizimlar bilan yaxshilangan qulaylik mahalla barqarorligini ta'minlaydi.

Mahallada cheklangan joydan foydalanish yuqori zichlikka imkon beradi, arzon narxlarda yashashga imkon beradi, avtomobildan samarali foydalanishni rag'batlantiradi.. Bu mahalliy ishlab chiqarish va iste'molni rag'batlantirishdan tashqari, xavfsiz yurish imkonini beradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, aqlli mahalla tizimi orqali:

- aholi ehtiyojlariga tezkor javob berish,
- resurslarni optimallashtirish,
- ishsizlikni kamaytirish,
- ekologik xavfsizlikni ta'minlash va raqamli xizmatlar sifatini oshirish mumkin.

Shuningdek, IoT sensori va ma'lumotlar tahlili asosida mahalla infratuzilmasining real vaqt monitoringi joriy etilganda energiya va suv sarfini kamaytirish imkoniyati mavjudligi aniqlandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

“Aqlli mahalla” tizimi mahalliy boshqaruvni yanada shaffof, samarali va fuqaroga yo‘naltirilgan qilish uchun muhim raqamli yechimdir. Uni keng joriy etish O‘zbekistonning “Raqamli 2030” strategiyasi doirasida barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, innovatsion boshqaruv va xalq farovonligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Yo‘l harakati samaradorligini oshirish va mahallalar ichida xavfsiz ko‘chalarni ta’minlash, havo sifatini yaxshilash va ifloslanish tufayli nafas olish yo‘llari kasalliklari va saraton kasalligiga chalinganlar sonini kamaytirishga yordam beradi.

Faoliyatni rag‘batlantiradigan rivojlanish loyihalarini jalb qilish orqali ish o‘rinlarini ko‘paytirish mahallalarni bir maqsadli ko‘p funktsiyali hamjamiyatga aylantiradi. Odamlarni belgilangan manzilga piyoda borishga undash uchun yerdan foydalanish bo‘limida uy-joy va kommunal xizmatlarni birlashtirib, aholi ehtiyojlarini qondirish kerak. Quyosh batareyalari va yashil tomlardan foydalanish orqali energiya samaradorligini oshirish va ifloslanishni kamaytirish va mintaqadagi ifloslanish darajasini pasaytirish uchun yashil transport vositasi sifatida jamoat transportidan foydalanishga tayanish lozim. Aqlli mahallalar taraqqiyotda davom etar ekan, AI, IoT va qayta tiklanadigan energiya turar-joy jamoalariga yanada ko‘proq integratsiyalashuvini kutish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Al-Kindy, Sajida Khadum The Impact of Space Sustainability and Regulation of Neighborhood Unit in Residential nvironment. Baghdad University Journal, pp. 24.

2. Berkinov B. Mahalla hududida aholini oziq – ovqat mahsulotlariga bo‘lgan iste’mol talablarining tahlili va prognozi. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnal, 2/2024,mart-aprel, (№ 00070)

3. Kumar, Parveen Kumar 2015 Smart Neighborhood to Enhance Social Sustainability and Inclusive Planning in Smart Cities, p 5.

4. Narad, Gupta, Ar. Anjali V.Narad, Ar.Priya V. Gupta 2014 Role of Sustainable Neighbourhood in Urban Built Environment, pp. 29.

5. Welch , Benfield , Raimi , Aaron Welch, Kaid Benfield, Matt Raimi A Citizen’s Guide to LEED for Neighborhood Development: How to Tell if Development is Smart and Green, pp 4.

6. Agarwal, Ar Siddharth Agarwal 2019 Smart Neighborhood, Faculty of Architecture, India, pp.10.

7. Al-Ahbabi, Shaimaa Hameed. Social Sustainability in Local Urban. PhD Thesis, Baghdad University, pp. 143.

8. Cho, G H, Rodriguez, DA 2015 Neighborhood Design, Neighborhood Location, and Three Types of Walking: Results from the Washington DC Area, 526-540.

9. Yung, Chan, Hiu Kwan Yung and Edwin Hon Wan Chan 2018 Towards Sustainable Neighborhoods: Challenges and Opportunities for Neighborhood Planning in Transitional Urban China, The Hong Kong Polytechnic University, pp.4.5.6.

10. Farrell, Aubry, Coulombe 2004 Neighborhoods and Neighbors. Do they Contribute to Personal Well-Being?, p 9-25. [10] UN-Habitat ,A new strategy of sustainable neighbourhood planning: Five Principles . 11. Абдуллаев, Ф. ., &

11. Э.(Эркинов, 2023). Маҳалла ҳудудида “смарт маҳалла” дастури асосида профилактика инспектори, маҳалла вакиллари ва аҳоли ўртасида ўзаро қулай мулоқот тизимини жорий қилиш. Молодые ученые, 1(5), 32–35.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, oktabr, 10-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketingjournalbot](https://t.me/@marketingjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**